

Smer – Od euroentuzjastów do eurosceptyków

Partia Smer-SSD (Kierunek – Słowacka Socjaldemokracja) założona w 1999 roku przez słowackiego prawnika Roberta Fico – obecnego Premiera Republiki Słowackiej. Robert Fico rozpoczął swoją karierę polityczną jeszcze w 1987 roku, kiedy to wstąpił do Komunistycznej partii Czechosłowacji, natomiast po upadku Czechosłowacji wstąpił do Partii Lewicy Demokratycznej w 1992 roku, ale opuścił ją w grudniu 1999 roku¹. Pomimo iż Smer jest partią o charakterze socjaldemokratycznym, to na wielu płaszczyznach zaczęła odbiegać od innych lewicowych partii europejskich, a zwłaszcza od marca 2018 roku, kiedy na Słowacji wybuchł skandal w związku z zabójstwem dziennikarza śledczego Jána Kuciaka oraz jego narzeczonej. Publikacje Kuciaka poruszały korupcje ówczesnego rządu jak i jego powiązania z włoską mafią. Skandal ten doprowadził do największych protestów od 1989 roku, w wyniku których Robert Fico 15 marca 2018 roku podał się do dymisji, a nowym premierem został Peter Pellegrini².

We wcześniejszych latach, gdy Smer był u władzy, prowadził politykę w duchu proeuropejskim, to właśnie pod rządami Smeru Słowacja w 2007 roku dołączyła do strefy Schengen, a w 2009 roku do strefy euro³ z czego szczególnie sam Premier Fico był zadowolony⁴. Jednak czas pokazał, że wejście Słowacji do strefy euro odśloniło także ciemne strony przyjęcia wspólnej europejskiej waluty, ponieważ spowolniło to wzrost gospodarczy oraz drastycznie spadły nakłady na infrastrukturę (drogi i linie kolejowe)⁵. Słowacja nie była negatywnie postrzegana w Brukseli również ze względu na wspieranie ówczesnego kursu Unii Europejskiej.

¹ „Kim jest premier Robert Fico?”, <https://www.pap.pl/aktualnosci/kim-jest-premier-robert-fico> [dostęp: 14.11.2024]

² „Dymisja rządu na Słowacji”, https://pism.pl/publikacje/Dymisja_rzadu_na_Slowacji [dostęp: 14.11.2024]

³ „Słowacja” https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/slovakia_pl [dostęp: 14.11.2024]

⁴ Wprowadzenie euro na Słowacji „poszło gładko”, <https://forsal.pl/artykuly/118643,wprowadzenie-euro-na-slowacji-poszlo-glادko.html> [dostęp: 14.11.2024]

⁵ „Slováci majú euro už 15 let. Pomohlo nám, říkáji”, <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-slovaci-maji-euro-uz-15-let-pomohlo-nam-rikaji-40456796> [dostęp 14.11.2024]

Natomiast po wydarzeniach w 2018 roku można było zauważyć zmianę kursu polityki Roberta Fico jak i całej partii Smer oraz wzrost napięć pomiędzy Bratysławą a Brukselą, która to również zaczęła oskarżać ówczesny rząd o korupcję. Smer odrzucał te oskarżenia uważając, że Unia Europejska dąży do obalenia ich rządu, co rozpoczęło ich zmianę z polityki proeuropejskiej na eurosceptyczną. Po ustąpieniu z funkcji premiera Fico nasilił krytykę zachodnioeuropejskich partii lewicowych. W jego opinii jest to tzw. Brukselska lewica, zajmująca się przede wszystkim problematyką niszowych mniejszości a lekceważąca palące kwestie społeczne⁶. Od 2020 roku, kiedy to Smer znalazł się w opozycji, stał się obiektem bardzo ostrych ataków ze strony słowackiej proeuropejskiej centroprawicy, jednak ówczesny rząd słowacki nie potrafił znaleźć wystarczających dowodów wskazujących na powiązania polityków Smeru ze światem przestępczym. Z kolei Fico ostro atakował rząd, ale także ówczesną prezydent Słowacji, którą nazwał „amerykańską agentką”⁷.

30 września 2023 roku partia Smer wygrała wybory zyskując prawie 23% głosów i utworzyła rząd koalicyjny z partią Hlas-SD oraz Słowacką Partią Narodową (SNS). 21 listopada tego samego roku parlament słowacki udzielił rządowi Fico wotum zaufania. Na 143 deputowanych 78 głosowało za. Nowy rząd podwyższył podatki dla banków, dużych firm oraz obywateli o ponad przeciętnych dochodach. Jednocześnie wstrzymał wojskową pomoc dla Ukrainy⁸. Na początku grudnia 2023 roku rząd Fico postanowił zlikwidować specjalny wydział prokuratury słowackiej do walki z korupcją, spotkało się to z ostrą krytyką ze strony Unii Europejskiej.

Już w czasie kampanii wyborczej Smeru jej lider krytykował wsparcie NATO i UE dla Ukrainy. Wyraził wątpliwość w skuteczność sankcji unijnych nałożonych na Rosję. W Styczniu 2024 roku wyraził pogląd, że poprze wejście Ukrainy do UE, ale dopiero wtedy, gdy Kijów spełni wszystkie warunki akcesyjne. Nadal ostro krytykuje pomoc unijną dla Ukrainy, wyraził wręcz pogląd, że Unia Europejska: „Popiera wzajemne mordowanie się Słowian”.

⁶ „Premiér Fico pre Pravdu: Odmietam bruselskú lavicu, Slovensko má iné problémy. Od volieb dokazujeme, že sme pripravení vládnuť”, <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/693597-premier-fico-pre-pravdu-odmietam-bruselsku-lavicu-slovensko-ma-ine-problemy-od-volieb-dokazujeme-ze-sme-pripraveni-vladnut/> [dostęp: 14.11.2024]

⁷ „Odklon od Evropské unie a NATO směrem k Rusku. Fico cílí na extremistické voliče, říkají experti”, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/robert-fico-smer-slovensko-volby-peter-pellegrini_2305051209_bko [dostęp: 14.11.2024]

⁸ „Nová slovenská vláda premiéra Fica získala dôveru sněmovny”, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/slovensko-robert-fico-duvera-snemovna-vlada_2311211216_cen [dostęp: 15.11.2024]

W połowie stycznia 2024 r. Parlament Europejski głosował za uchwałą, w której krytykuje i wyraża zaniepokojenie zmianami legislacyjnymi w Kodeksie karnym, w szczególności osłabieniem zdolności rządu do walki z korupcją. Za uchwałą głosowało 496 z 630 posłów do Parlamentu Europejskiego. Dzień później Prezydent Zuzana Čaputová przemawiała przed członkami Rady Narodowej Republiki Słowackiej, gdzie zaapelowała, aby nieprawidłowo lub źle przygotowana nowelizacja Kodeksu karnego mogła wyrządzić nieprzewidywalne szkody dla całego społeczeństwa i nieodwracalną ingerencję w prawa osób pokrzywdzonych. Zdaniem politologa Grigorija Mesežnikowa wystąpienie prezydenta było wyjątkowe, gdyż po raz pierwszy prezydent nie skupił się na całościowej ocenie sytuacji na Słowacji, ale na konkretnej nowelizacji prawa⁹.

15 maja 2024 r. na Słowacji 71-letni emeryt Juraj Cintula podczas posiedzenia rządu dokonał w Handlovej próby zamachu na premiera Roberta Fico. Zamachy na najwyższych przedstawicieli państw w Europie nie są częste. W odpowiedzi na zamach rząd przyjął ustawę mającą na celu poprawę sytuacji bezpieczeństwa w Republice Słowackiej, tzw. Zabójstwo Lexa. Premier Fico, który niemal cudem przeżył zamach podkreśla, że jego sprawca inspirował się histeryczną nagonką ze strony słowackiej opozycji, mającej w tym względzie poparcie ze strony Komisji Europejskiej¹⁰.

Nie ulega wątpliwości, że zamach ten usztywnił stanowisko premiera Fico wobec UE. Oczywiście nie zarzuca on władzom Unii w Brukseli wprost współudziału w zamachu, ale jest przeświadczony, że KE byłaby zachwycona upadkiem jego gabinetu i przejściem władzy w Bratysławie przez siły pronijne. Wprawdzie nieco złagodził on swe pierwotne stanowisko wobec konfliktu na Ukrainie, ale nadal stoi na stanowisku, że wojna to nie jest sposób na rozwiązanie tego konfliktu. Komisja Europejska zarzuca ponadto rządowi słowackiemu dążenie do przejęcia pełnej kontroli nad mediami. W odpowiedzi rząd słowacki wskazuje na milczenie władz UE wobec – jego zdaniem – autorytarne działania obecnego rządu polskiego wobec opozycji polskiej i związanej z nią mediów. Jakkolwiek rząd słowacki poważnie bierze groźby płynące z Brukseli a dotyczące mechanizmu warunkowości i związanej z nim groźby wstrzymania unijnych funduszy dla Słowacji, to nie wydaje się by Fico zamierzał ustępować

⁹ <https://sita.sk/takyto-prejav-prezidentky-este-v-parlamente-nebol-koalicia-ukazala-podla-politologa-meseznikova-argumentacnu-mizeriu/> [dostęp: 16.11.2024]

¹⁰ <https://hnonline.sk/slovensko/96154130-lex-atentat-spoznal-finalnu-verziu-nove-podmienky-splna-iba-fico-na-protest-jedine-bez-masky> [dostęp: 16.11.2024]

w kwestiach będących – jego zdaniem – pryncypialnymi dla Bratysławy. Jest przy tym pewny poparcia większości swego społeczeństwa dla tej eurosceptycznej postawy¹¹

¹¹ <https://www.dw.com/pl/s%82owacja-rz%C4%85d-fico-nie-przejmuje-si%C4%99-gro%C5%BAb%C4%85-zamro%C5%BCenia-funduszy-ue/a-70286962> [dostęp: 16.11.2024]

Bibliografia:

<https://www.pap.pl/aktualnosci/kim-jest-premier-robert-fico>

https://pism.pl/publikacje/Dymisja_rzadu_na_Slowacji

https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/slovakia_pl

<https://forsal.pl/artykuly/118643,wprowadzenie-euro-na-slowacji-poszlo-gladko.html>

<https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-slovaci-maji-euro-uz-15-let-pomohlo-nam-rikaji-40456796>

<https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/693597-premier-fico-pre-pravdu-odmietam-bruselsku-lavicu-slovensko-ma-ine-problemy-od-volieb-dokazujeme-ze-sme-pripraveni-vladnut/>

https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/robert-fico-smer-slovensko-volby-peter-pellegrini_2305051209_bko

https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/slovensko-robert-fico-duvera-snemovna-vlada_2311211216_cen

<https://sita.sk/takyto-prejav-prezidentky-este-v-parlamente-nebol-koalicia-ukazala-podla-politologa-meseznikova-argumentacnu-mizeriu/>

<https://hnonline.sk/slovensko/96154130-lex-atentat-spoznal-finalnu-verziu-nove-podmienky-splna-iba-fico-na-protest-jedine-bez-masky>

<https://www.dw.com/pl/s%C5%82owacja-rz%C4%85d-fico-nie-przejmuje-si%C4%99-gro%C5%BAb%C4%85-zamro%C5%BCenia-funduszy-ue/a-70286962>

